Očekujemo još jednu veliku feštu od knjige

Kad ti u susjedstvo dolazi pjesnik koji je redefinirao arapsku poeziju, onda ne možeš nego kliknuti: Bravo!

■ **Piše:** Davor MANDIĆ

Kada je onomad Zlatko Hasanbegović, kukavičje jaje nesposobnosti, pod egidom nove kulturne revolucije spustio vinim potezom prebrisao dugogodišnju uspostavu povjerenja između Sajma knjige u Istri i Ministarstva kulture, dokinuvši manifestacije dotacija od gotovo 400.000 kuna, moglo se činiti da će Sajam zapasti u ozbiljne probleme.

Tako je i bilo: krizna situacija natjerala je na pregrupiranje, prepoloviljenje honorara, zbog čega su neki stalni i prepoznatljivi suradnici, poput Voje Šiljka, i otpali, a drugi jednostavno nisu mi mogli doći u obzir. Barem za 22. Izdanje ove manifestacije koja jednom godišnje, na nekoliko dana, učini Pulu gradom knjige.

To joj je ponekad i zamjera, jer takva koncentracija aktivnosti u gradu koji za ukupnost književno-kulturnih programa izdvaja tek nešto više od novca koji izdvaja za Sajam, ne ostavlja puno prostora za druge. Ali to doista nije njihova briga, odnosno ovo valja čitati kao apel za povećanje gradskog budžeta za kulturu, a ne zazivanje uravnilovke radi uravnilovke. Na Sajmu je, pak, »samo« da i dalje bude najbolji knjižni sajam u Hrvatskoj, čime će zapuliti usta svakom kritičaru.

Ima, dakako, i onih nezadovoljnih svojim ili tretmanom svojih favorita na toj feštiti od knjiga i autora, i dakako da je jedan od najvećih izazova Sajma uvrštavanje domaćeg nakladničkog programa u predstavljanja koja će dospjeti do pozornica sajma. Poziv kreću a da se Sajam još nije poslužno ni ohladio pa nije lako balansirati između unaprednih očekanja i ostavljanja dovoljno prostora za neka potencijalna iznenađenja, koja će se pojaviti tek uz pojačanu izdavačku aktivnost uoči jesensko-zimskog knjižnog sajmovanja.

Već je to ponekad izazov i od sastavljanja medunarodnog programa, koji je i ove godine fenomenalan, i koji je bio jedan od razloga zašto smo u Novom listu odlučili cijeli svoj kulturni prilog posvetiti Sajmu. Kad ti u susjedstvo dolazi pjesnik koji je redefinirao arapsku poeziju i koji je za nju ono što su ključni korifeji promjena u bilo koju književnost u bilo kojem vremenu, a koji se radaju možda jednom po stoljeću, onda ne možeš nego kliknuti Bravo! Naime ne radi se o tome da pred Adonisa valja rasprostrti crveni tepih i diviti se čovjeku, valja slaviti to što će sajamska publika, kao i ilini pratitelji Sajma izdaleka, posegnuti za knjigama ovoga autora, da će prevoditelji i izdavači možda naći još malo više mjesta za njegovo plasiranje na našem skučenom tržištu knjiga, da će, konačno, poezija uči u žiju nekog interesa.

A oni kojima poezija i inače nešto znači, u ovom će izdanju Sajma sigurno naći mjesta za sebe. Puno je programa poeziji posvećeno, pa će se tako moći čuti, i čitati, osim domaće i kurdska, portugalska, slovenska i ina poezija.

No mnoga svjetla reflektora sigurno će biti usmjerena prema angolskom piscu Joséu Eduardu Agualusi, čija će se »Opća teorija zaborava«, u izdanju Meandarmedije, zasigurno čitati. I to ne samo zato što je odlična knjiga, nego i zato što je priskrbila autoru finale internacionalnog Bookera, što nikada i nigdje nije bila mala stvar.

A čitat će se i čita se i roman Slobodana Šnajdera »Doba mjedi«, koji je autoru priskrbio čak pet regionalnih nagrada, a jednako tako i poslužio mjesto otvorenog intervjua u ovom, specijalnom Mediteranu.

U nastavku, na duplerici, donosimo pregled ovogodišnjeg izdanja Sajma po temeljnim programskim cjelinama, kao i neke top liste i druge servisne informacije, dok smo šestu i sedmu stranicu posvetili bic-intervjuima pod radnim naslovom »Koga možete srestit na Sajmu?«.

Program smo, pak, uspjeli nagurati na zadnju stranicu, a to je, znat će svi koji su se ikad susreli s programom pulskog sajma knjiga, dostignuće za vječnu slavu i hvalu.

Vidimo se u Puli!

Slobodan Šnajder, autor romana »Doba mjedi«, kojim je osvojio čak pet nagrada

OVAJ TRENUTNI MEDIJSKI HUK SAMO JE PRIVID DA JE KNJIŽEVNOST VAŽNA

NEDJELJOM NA 1 STUPAC

Usamo dva mjeseca poznati dramatičar i publicist, dugogodišnji autor novolitovske kolumne »Opasne veze« Slobodan Šnajder dobio je pet iznimno značajnih književnih nagrada koje nose imena velikana ovih prostora – Meše Selimovića, Mirka Kovača, Petra Kočića, Radomira Konstantinovića i jedinu domovinsku – Tportalovu. Šnajderov monumentalni roman koji je nastajao dugi niz godina, raino-ljubavna epopeja čija radnja počinje u Njemačkoj u 18. stoljeću, u vrijeme velike gladi i iseljavanja, a završava u Jugoslaviji 1945. protjerivanjem Nijemaca i etničkim čišćenjem doživio je, za autora, neočekivan uspjeh kako kod struke tako i kod čitatelja. Knjiga je to koja govori da se »naši snovi uvijek i iznova odupiru nesnošljivoj buci historije i diktatu zaborava«, kako je to formuliralo jedno prosudbeno povjerenstvo u svome obrazloženju.

Šnajderovo životno djelo, slažu se mnogi, uranja u povijest jugoslavenskih folkloždžera, od njihova doseljavanja u naše krajeve sve do naših dana kad ekstremne ideologije razdiru samo tkivo života, urušino trgajući ne samo države i nacije, već i obitelji i njihove potomke. »Doba mjedi«, jezikom nagrada, pokazao je konačno i onima manje suptilnog literarnog njuha da je Slobodan Šnajder pisac europskog formata koji je u hrvatskoj književnosti ostavio mnogo dublji i trajniji trag nego što ma se to priznaje. Šnajder je gost ovogodišnjeg pulskog sajma knjiga gdje će o svom romanu 8. prosinca razgovarati s Aljošom Pužanom koji vodi poznati program Doručak s autorom.

U dva ste mjeseca dobili četiri važne regionalne i jedinu nacionalnu književnu nagradu. Kako se osjećate danas kao vitestruki laureat budući da ste još poznati u Tuzli kazali da niste u životu dobili puno nagrada?

Jeste li očekivali ovakav uspjeh » Doba mjedi«?

– Ni izdaleka. Ne pišem za nagrade, pišem ono što moram i što u datom trenutku mogu. Nekako mi se čini da te nagrade nisam dobio ja, već moj roman, a ja se iz pozadine s njime tome veselim. Kako god, medijski huk, kojega je dio i ovaj intervju, stvara privid da je književnost – odjednom važna. U prilikama normaliteta, od kojih smo mi daleko, ne bi uopće trebalo razdvajati »regionalne« i »nacionalne« nagrade. Meni je, medutim, nagrada koja se u stvari zove romanPtport tal.hr, kao jedina »nacionalna«, od velike principijelne važnosti.

Snubljenje muze

Jeste li zadovoljni recepcijom » Doba mjedi« i njenim čitanjem i kako ocjenjuješ Je li vas netko posebno iznenadio?

– »Doba mjedi« ima neki svoj samostalni život. Ja sam tu samo kao netko tko knjiži dojmove. Očito je da ta knjiga jednom broju ljudi nešto znači. Utoliko, naravno, znači i meni. Teško je doći na red za posebnost u javnim knjižnicama, no ja imam jos par komada.

Šalu na stranu: nastojim me gleda u lonac (broji nagrade ako ih ima), teško se podnosi ono što se doživljava kao tudi uspjeh... Shaftesbury, koji spada u tzv. britanske moraliste, rekao je da svi mi nagrotiv jako lako podnosimo nesreću drugoga.

Moram li se ispričavati za uspjeh romana kod čitatljstvo? Valjda. Zato i velim, roman živi samostalno. Just in case, za svaki slučaj. Iri

Na dodjeli nagrade roman@tportal

nešto ko književnosti, snubim svoju muzu već gotovo pola stoljeća. Mladi bi joj bili jamačno draži, ali eto, »Mjed« smo, čini se, prilično dobro sklopili. Ukusi musta znaju biti neobični. Kreležina »kuštja olovnih slova«, dakle nešto materijalno, činjenično, koga to još zanima kad je sve u virtualnosti?

»Doba mjedi«, reči cu sada lakonski, čita se mnogo više od mojih ranijih stvari. Izmenadio me Jergović koji je, među prvima, pozdravio moj roman jednom dobrodošlicom. Naša je književna njiva podijeljena, svak svako-

Slobodan Šnajder

Foto: PIXSELL

Na dodjeli nagrade »Kočićevo pero«

chu Kästneru pošlo je za rukom gledati 1933. u Berlinu kako mu knjige gore na lomači i uzdvijeti. A što bi bilo da je srastao sa svojim djelom?

S obzirom na to da ste dugo godina marginalizirani na kulturnoj sceni, može li ovaj respektabilni niz nagrada značiti i povratak Vaših drama u hrvatska kazališta?

– Ne vjerujem da bi nagrade tu nešto mogle pomoći. Jer hrvatskom kazalištu pomoći nema i neće je biti tako dugo dok njime budu drmale sadašnje garniture koje su, ama baš sve odreda, izletjele iz glave boga politike, ali nažalost nisi sove-mudrice, već sove obratno.

»Novi fašizam«

Zlatko Kramarić Vam u Vijencu pišući o romanu zamjera da svarajući lik 'dobroga Njemca' »aktivno sudjelujete u stvaranju stereotipa o 'lošem Hrvatu', koji kao da je postao obvezujući lik u hrvatskoj kulturi.« Te da ste se prosušili osvrnuvši na sudjelija mjesta poput Bleiburga.

– Tekst gospodina Kramarića nije književna kritika, kao ni njemu ne govori o književnim kvalitetama (u smislu svojstava) jednog romana. On upozorava što mu u njemu nedostaje i trvdi da bih baš ja morao to podmirit. Zašto ja? Tip pak i sam piše, no čini se da baš ja, namečući »obvezujući lik u hrvatskoj kulturi«, njemu onemogućavam da se, punom silinom svojega prava i talenta, posveti recimo Bleiburgu. Otud je njegov tekst čudovnat: s jedne strane me silno podsjećaju, a onda opet moje moći precjenjuje. Meni je teško iskopati što bi bio srž nesporazuma s romanom. Priman na znanje da visoki predstavnik političke klase pokušava programirati moju dramu od koje još nisam napisao ni retka (»Hrvatski Faust, drugi dio«), i to već od naslova. Razumijem da se radi o signalu onima koje to zanima da budu na gotov.'s. Jer budem li dosista napisao taj drugi dio, u što je g. Kramarić mnogo sigurniji od mene, bit će to moj daljnji korak prema, pazi sada, »novom fašizmu«.

Kramarić vam imputira da se nekritički odnosite prema Sami i da Hrvate opisujete stereotipima.

– Dajte-najte! Tko je, zaboga, Vera Kempff Eskimka? Je li ona zato, kao i stotina tisuća drugih koji su otišli u Šumu (nakon što je sljedeća uljuđbene praktike u Skarsj Gradiški), prestala biti Hrvatica? Jesu li mlade žene, kojima odaje priznanje za hrabrost čak i Waffen-SS u izvještaju (autentičnom), zato što su postale partizanske bolničarke prestale biti Hrvatice? Preporučujem g. Kramariću da zaviri u razporU-intendanta j Fausta u davno napisanom »Hrvatskom Faustu, dio prvi« (zadnje izdanje iz »Faustova oklada«, str. 33, Prometej, Zagreb, 2007.). Tamo se izriče stav da onaj tko postane komunist prestaje samim tim biti Hrvat. Godina je 1941. Eto na što se svodi hrvatski literarni imam, eto u kojoj se godini krećemo i s kojih pozicija klevećemo druge. Gospodin Kramarić, naravno sto je prožion neke recenzije, dobro bi učinio da uzme u ruke i sam roman.

O stadu i smradu

Jesmo li trajno zaglavili u klinču nerazriješenih obiteljskih, političkih, identitetskih trauma? Ima li nam spasa i života u sadašnjosti?

– Ne znam. Boljih sredstava od književnosti za »spašavanje života u sadašnjosti« kako Vi velite, ja nisam našao. A sad je prilično kasno da mijenjam ruku. Bio bih umjerenno sretan da se konačno shvati kako protivnici nisu ujedno i neprijatelji koje valja hitno otpremiti na odabrani teneljem krivih poveznavanja s konstrukcijom vlastite povijesti? **Jedan od slojeva romana jest i identitetsko pitanje. Duku Kempfa njemstvo čini ontološkim strancem u vlastitoj domovini. Živite li i vi život ontološkog stranca, tu njegovu sudbinu?**

– Ona je skupa i malo ih je koji su voljni platiti tu cijenu. U stadu smrdi, ali je topio. Bavio sam se sudbinama mnogih koji su tu cijenu slobode bili voljni platiti. Ne želim da sam to ja, govorim kao književnik o svojim likovima i svojim odlikama za njih: Kamov, Gemma Boić... Vera Kempf, naravno i uvijek. Ja sam činio kompromise i njih molim da me uskupe.

Odlučili ste se za stanoviti eskapizam – život na otoku.

– Eto, pitaju me tako uvijek uz neko čudenje. Ja sam roden u Zagrebu, a da su me pitali, bio bih opitiran za Berlin, čak i onaj razrušeni i poniženi Berlin kakav je još mnogo biti 1948. kad su mene ispucali iz tople i vlažne torbe. Ali u vezi tako nečega nema izbora.

Budući da sam porijeklom iz » glavnog grada svih Hrvata«, ne mogram stanovati na Pantovčaku kao videnji Hrvati, ili moram? Pantovčak – to ime inače dolazi od Sv. Pantelije, a odnosi se na pravoslavno groblje koje je nekoć bilo na tom toponimu. Sto ćete, sve je kod nas tako izmiješano! A u svojoj dobi valjda mogu birati gdje ću potrošiti preostale dane.

Sandra SABOVLJEV

Ne vjerujem da će nagrade pomoći mojim dramama da se dokopaju kazališnih dasaka. Jer hrvatskom kazalištu pomoći nema i neće je biti tako dugo dok njime budu drmale sadašnje garniture koje su, ama baš sve odreda, izletjele iz glave boga politike, ali nažalost nisi sove-mudrice, već sove obratno

Vijenac bez Zareza

Razgovarali smo početkom godine o kulturnoj sceni kojom je dominirao zazivanje povijesnog revizionizma. Kolika je odlaskom ministra Hasanbegovića za tendencija oslabila? Što očekujete od nove ministrice kulture Nine Obuljen Koržinek?

– Nova ministrica imat će premnoge probleme koji nisu ideološki; naravno kad se poprave posljedice uporabe kulture kao instrumenta ideološke scenete. Gdje je sada »Zarez« da se uključi u uvlje, u interviju, samo ovaj dotaknutu polemiku? Da se dogodilo nešto obratno, da je naprimjer ukinut »Vijenac«, a »Zarez« da je ostao, uredništvo »Zareza» bi se prvo pobunilo. Na valovima naše »staogodišnje kulture», medutim, ovo nije u običaju.

program mojega romana.

Za » Doba mjedi« posebno je važna poljska povijest, čijim je dionikom postao i Duka Kempf 1943., a koja je, kažete, najgora od svih koje donekle poznajete, uključivo povijest naših prostora. Možete li to objasniti, posebice u svjetlu poljskog antisemitizma?

– Stavljate me pred same neobjašnjivosti. Zaljubio sam se u Poljsku, kao i Kempf koji je svoj »mali poljski rat« čudom preživio. Ali poljski antisemitizam odbijam razumjeti, ne samo onaj otprije drugoga rata ili iz drugoga rata, nego napose novoj, iz šezdesetih... Je li ogroman sovjetski pritisak tražio ventil i osvetu nad onima koji su odabrani temeljem krivih poveznavanja s konstrukcijom vlastite povijesti? **Jedan od slojeva romana jest i identitetsko pitanje. Duku Kempfa njemstvo čini ontološkim strancem u vlastitoj domovini. Živite li i vi život ontološkog stranca, tu njegovu sudbinu?**

– Ona je skupa i malo ih je koji su voljni platiti tu cijenu. U stadu smrdi, ali je topio. Bavio sam se